

مسئولیت خانواده مبلغان

سید محمد حسین حسینی

دینی وقار خود را به نمایش گذارند تا مبادا بادهای تندتهاجمات فرهنگی و اوضاع زمانه آنها را با خود ببرد!

قرآن گاه مسیر خطاب را عوض کرده، به شخص پیامبر ﷺ خطاب می‌کند که به همسران و دختران خویش و زنان مؤمنان دستور ده حجاب و وقار و متانت و حیاء را پاس دارند؛ آنجا که می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمُ وَالْمُؤْمِنَاتُ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ﴾^۱ «ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان

حفظ حجاب و حیاء و متانت

قرآن کریم بر حفظ حیاء و حجاب توسط همسران پیامبر ﷺ تأکید می‌کند و می‌فرماید: ﴿وَقُرْنِ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾^۲ «و در خانه‌های خود بمانید و همچون دوران جاهلیت نخستین [در میان مردم] ظاهر نشوید!»

امروزه نیز این حیاء و متانت از خانواده‌های پیشوایان دینی انتظار می‌رود و توقع از آنان این است که در کسوجه و خسیابان، بازار و مجالس عروسی و... سنگینی و متانت خویش را حفظ کنند و به عنوان همسر عالم

۱. احزاب / ۳۳.

۲. همان / ۵۹.

کردن افراد بی نماز و یا سبک شمارنده نماز به نماز و دیگر عبادات، رفتاری است که خانواده مبلغان و روحانیان در اقصی نقاط کشور از خود به نمایش می گذارند و با مقید بودن به نمازهای اول وقت و حضور در جماعات می توانند در اطرافیان مؤثر باشند. وای از آن روزی که خانواده های پیشوایان دینی نسبت به مسائل روزه و نماز و دیگر عبادات کم توجه باشند!

قرآن با صراحت به همسران پیغمبر ﷺ دستور می دهد: «وَأَقْمِنَ الصَّلَاةَ وَآتَيْنَ الزَّكَاةَ»^۲ «ای همسران پیامبر! نماز را بر پا دارید و زکات را بپردازید!»

و از اسماعیل پیغمبر ﷺ تمجید می کند که «وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا»^۳ «او همواره خانواده اش را به نماز و زکات فرمان می داد و پیوسته مورد رضایت پروردگارش بود.»

بگو: روسریهای بلند خود را بر خویش فرو افکنند!»

نکته در خور دقت این است که خداوند اول نسبت به همسران و دختران شخص پیامبر ﷺ دستور حجاب می دهد، بعد به زنان مؤمنین.

پیامبر اکرم ﷺ نیز با رساترین بیان پیغام الهی را رساند و فرمود: «ای عائشه دختر ابی بکر! و ای حفصه دختر عمر! و ای ام سلمه! و ای فاطمه دختر محمدا! و ای ام زبیر عمه رسول خدا ﷺ! جانهای خود را از خدا بخرید [و با اعمال خویش با او معامله کنید] و در راه آزادی خود [از آتش جهنم] تلاش کنید! من از سوی خدا مالک [شما و امورتان و] چیزی نیستم و شما را نمی توانم بی نیاز کنم»^۱

چنین تلاشی در راه حفظ حرمت حجاب و حیاء و در نتیجه آزادی از آتش جهنم، متوجه خانواده های روحانیان نیز می باشد.

اقامة دستورات دینی

بر کسی پوشیده نیست که در جامعه ما مسئله بی نمازی و کم نمازی آمار خوبی ندارد. یکی از راههای وادار

۱. تفسیر المیزان، علامه طباطبایی، ج ۱۵، ص ۳۶۵، ذیل آیه ۲۱۵ سوره شوری.

۲. احزاب / ۳۳.

۳. مریم / ۵۵.

اطاعت از خدا و رسول ﷺ

دستورات الهی توسط عالمان دینی نسل به نسل به دست مردم رسیده است و محدثان و راویان و علماء زیادی در راه حفظ دستورات الهی جان خویش را فدا کرده و با عمل خود، پایبندی به دستورات خدا و رسول ﷺ را به اثبات رسانده‌اند. به همین جهت، خانواده‌های آنها نیز لازم است که بیش از دیگران مقید به دستورات الهی باشند، و مسیر اطاعت محض از خدا و رسول ﷺ را بیمایند و زینب‌وار در راه حفظ و نشر اسلام، از هیچ فداکاری و از خود گذشتگی که بر اثر انقیاد در برابر دستورات الهی است، کوتاهی نکنند. قرآن کریم به همسران رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «وَأَطِئْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ»^۱ «و خدا و رسولش را اطاعت کنید!»

تبلیغ عملی

روحانیت از دو طریق می‌توانند دستورات اسلامی را به مردم برسانند و آنها را به خیر و صلاح دعوت کنند:

۱. از راه زبان و گفتار و قلم و

کتاب و نوشتار؛

۲. از راه عمل و رفتار. اگر این رفتار در عمل خانواده آنان نیز تجلی کند، بهترین و بیشترین اثر را در افراد محل تبلیغ خواهد گذاشت. شاهد این مدعا، تحولاتی است که چنین خانواده‌هایی در محل سکونت و تبلیغ خود داشته‌اند. اگر آماری از روحانیان طرح هجرت و غیر آنان تهیه شود، معلوم می‌شود که بیشترین موفقیت از آن کسانی بوده است که خانواده‌های آنان رفتار نیکو و اخلاق پسندیده و اعمال مورد پسند الهی در بین مردم داشته‌اند.

امام صادق علیه السلام فرمود: «كُونُوا عَاةً لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمْ النُّورَ وَ الْإِجْتِهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ الْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ»^۲ مردم را با غیر زبان خود [به کارهای نیک دعوت کنید] تا آنان از شما ورع و تلاش و نماز و [کوشش در] کارهای خیر ببینند. پس به راستی این‌گونه عمل کردن دعوت کننده است.»

۱. احزاب / ۳۳.

۲. اصول کافی، ج ۲، ص ۷۸، ح ۱۴؛ سفینه البحار، ج ۲، ص ۶۴۳.

صبر و بردباری

زندگی طلبگی حتی در وضع فعلی که امکانات زندگی بهتر شده است، با سختیها و کمبودها همراه است؛ مخصوصاً در مورد کسانی که در روستاهای دور دست برای تبلیغ دین به هجرت رفته‌اند. نامناسب بودن مسکن، کمبود در آمد و... همه می‌طلبد که خانواده‌های روحانیان با تاسی به فاطمه زهرا علیها السلام صبر و بردباری پیشه کنند و زبان به شکایت و گلایه نگشایند که این باعث ضایع شدن اجر تبلیغ آنان و تأثیر سوء در بین مردم می‌شود.

مردان موفق در عرصه دین و روحانیت و پیشتانان در امر هدایت، غالباً کسانی بوده‌اند که همسرانشان در سختیهای زندگی یا ورشان بوده‌اند و مشکلات و کمبودها را تحمل کرده‌اند.

زهد و ساده زیستی

زهد یعنی اعراض و بی میلی. بسی میلی دو گونه است: طبیعی و روحی. بی میلی طبیعی آن است که طبع انسان نسبت به چیز معینی تمایل نداشته باشد، همچون بیماری که به غذا و میوه و سایر خوردنیها میل ندارد. این

را زهد نمی‌گویند.

بی میلی روحی یا عقلی یا قلبی آن است که اشیائی که مورد تمایل و رغبت طبع است، از نظر اندیشه و آرزوی انسان که در جستجوی سعادت و کمال مطلوب است، هدف و مقصود نباشد، بلکه هدف و مقصود نهایت آرزو و کمال مطلوب اموری باشد که مافوق مشتهیات نفسانی است. ریشه‌های زهد متفاوت است، ولی از نظر دستورات اسلام گاه فلسفه و ریشه زهد ایثار است و زاهد از آن جهت، ساده و بی تکلف و در کمال قناعت زندگی می‌کند که دیگران را به آسایش برساند. او آنچه دارد، به نیازمندان می‌بخشد؛ زیرا قلب حساس و دل درد آشنای او آن گاه راضی به استفاده از نعمتهای جهان می‌شود که انسان نیازمندی باقی نباشد.

و گاه ریشه زهد همدردی و شرکت عملی در غم مستمندان و محرومان است. مستمند و محروم آن گاه که در کنار افراد برخوردار و مرفه قرار می‌گیرد، رنجش مضاعف می‌گردد؛ از طرفی، رنج تهیدستی و

سبب جلوگیری از طغیان غنی گردد.^۳ همین انتظار ساده زیستی و زندگی زاهدانه از خانواده‌های علماء و روحانیان نیز می‌رود تا باعث تسکین آلام و رنجها و ندادن قشر آسیب‌پذیر جامعه باشند.

آگاهی به مسائل دینی

خانواده اهل علم در مهد علم و مسائل دینی به سر می‌برند و انتظار این است که با مسائل اسلامی، مخصوصاً احکام شرعی آشنا باشند و لاقلاً آگاه به همان حدی باشند که تمام مراجع در رساله‌ها فرموده‌اند: «مسائلی را که انسان غالباً به آنها احتیاج دارد، واجب است یاد بگیرد.»^۴

توقع مردم این است که خانواده روحانی و فرزندان آنان با مسائل دینی و احکام شرعی آشنا باشند و به ویژه

ناداری و از طرف دیگر، رنج احساس عقب ماندگی و فاصله داشتن از دیگران.^۱

آنچه از خانواده‌های اهل علم انتظار می‌رود، زهد به جهت همدردی با اقشار ضعیف جامعه است. هر چند زهد ایثاری از آنان مطلوب‌تر و در امر هدایت تأثیرگذارتر است. چرا که پیشوایان دینی و خانواده‌های آنان در معرض دید جامعه قرار دارند و چشمها به آنان دوخته شده است.

حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ عَلَى أُمَّةٍ الْعَدْلَ أَنْ يُقَدَّرُوا أَنْفُسَهُمْ بِضَعْفَةِ النَّاسِ كَيْلًا يَتَّبِعَ بِالْفَقِيرِ فَقْرَهُ»^۲ خداوند بر پیشوایان دادگر فرض کرده است که زندگی خود را با طبقه ضعیف تطبیق دهند تا رنج فقر، مستمندان را ناراحت نکند.

همچنین از آن حضرت نقل شده است که فرمود: «خداوند مرا پیشوای خلق قرار داده و به همین سبب بر من فرض کرده است که زندگی خود را در خوراک و پوشاک در حد ضعیف‌ترین طبقات اجتماع قرار دهم تا از طرفی، مایه تسکین آلام فقیر و از طرف دیگر،

۱. با نگاهی به: سیری در نهج البلاغه، مرتضی

مطهری، انتشارات صدرا، صص ۲۱۱-۲۲۷.

۲. نهج البلاغه، خ ۲۰۹، ترجمه محمد دشتی، ص ۴۳۰.

۳. بحارالانوار، محمد باقر مجلسی، چاپ تبریز، ج ۹، ص ۷۵۸، به نقل از: سیری در نهج البلاغه، مرتضی مطهری، ص ۲۲۸.

۴. رساله امام خمینی رحمته الله علیه، ص ۵، مسئله ۱۱.

برایت پیش آمده بپرس! آیا کسی که روزی اجیر شده است تا بار سنگینی را به بام ببرد و در مقابل آن صد هزار دینار بگیرد، چنین کاری برای او دشوار است؟ گفت: خیر.»

حضرت فرمود: «اَكْثَرِيْتُ اَنَا لِكُلِّ مَسْأَلَةٍ بِاَكْثَرِ مِنْ مِائَةِ مِائَةِ التَّرَى اِلَى الْعَرْشِ لَوْلَا فَاخْرَى اَنْ لَا يَنْقَلَّ عَلَيَّ؛ من اجیر شده‌ام که هر مسئله‌ای که پاسخ دهم، بیش از فاصله بین زمین و عرش گوهر و لؤلؤ پاداش گیرم. پس سزاوارتر است که بر من سنگینی نیاید.»^۱

حدیث فوق هم نشانگر نقش حضرت فاطمه علیها السلام به عنوان همسر امام و پیشوای مردم در پاسخگویی به مسائل شرعی است و هم بیانگر پاداش عظیم بیان احکام، مخصوصاً اگر توسط بانوان برای زنان بیان شود، می‌باشد.

همسران آنان نسبت به مسائل مخصوص بانوان آگاهی داشته باشند؛ چرا که هم نیاز خود آنان است و هم باید پاسخگوی سؤالات بیش از نصف جمعیت هر منطقه که زنان هستند، باشند.

و به این نکته نیز باید توجه داشت که هر مسئله شرعی را که برای قشر بانوان بیان می‌کنند، ثواب فراوان و پاداش عظیمی در پی دارد. حضرت علی علیه السلام نقل کرده است که روزی یکی از زنان مدینه خدمت فاطمه زهرا علیها السلام رسید و گفت: مادر پیری دارم که در نماز سؤالاتی دارد و مرا فرستاده است تا مسائل شرعی نماز را از شما بپرسم. حضرت زهرا علیها السلام فرمود: بپرس! آن زن مسائل فراوانی مطرح کرد و پاسخ شنید؛ اما در ادامه پرسشها، احساس خجالت کرد و گفت: ای دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله! بیش از این نباید شما را به زحمت اندازم.

حضرت فرمود: «هَاتِي وَ سَلِي عَمَّا بَدَا لَكَ اُرَابِتِ مِنْ اَكْثَرِي يَوْمًا يَضَعُدُ اِلَى سَطْحٍ بِحِمْلِ ثَقِيلٍ وَ كِرَاهِ مِائَةِ اَلْفِ دِينَارٍ يَنْقَلُّ عَلَيْهِ فَقَالَتْ لَأَ؛ [باز هم] بیا و از آنچه

۱. بحار الانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ج ۲، ص ۳، ح ۳؛ لئالی الاخبار، ج ۲، ص ۲۵۴.